

Hemşireler İçin Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği Türkçe Geçerlilik Ve Güvenirliği

Simge Şimşek¹ , Burcu Ceylan²

¹Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir, Türkiye

²İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

Simge ŞİMŞEK, Uzm. Hemşire
Burcu CEYLAN, Dr. Öğr. Üyesi

ÖZET

Amaç: Çalışmada, Asakura ve arkadaşları tarafından 2016 yılında Japonya'da geliştirilen Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği (Attitude Toward Professional Autonomy Scale for Nurses)'nin ulusal hemşirelik literatürüne kazandırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Metodolojik olarak gerçekleştirilen çalışmanın evrenini, İzmir ilinde bir üniversite hastanesinin klinik ve yoğun bakım birimlerinde çalışan toplam 467 hemşire; örneklemini ise ölçek madde sayısı esas alınarak madde sayısının 10 katı kadar olacak şekilde 180 hemşireye ulaşılması hedeflenmiş ancak olası kayıplar da düşünülerek 205 hemşire oluşturulmuştur. Örneklem alınacak hemşireler, klinik ve yoğun bakım ünitelerinde çalışan toplam hemşire sayılarına orantılı olacak şekilde tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik aşamasında dil geçerliliği, kapsam geçerliliği ile birlikte yapı geçerliliği değerlendirilmesinde faktör analizi'nden yararlanılmıştır. Bununla birlikte test-tekrar test analizleri kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı her boyut için Cronbach alfa katsayıları ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Bu çalışmada ölçeğin kapsam geçerlilik indeksi değerleri 0,80 ve üstü olarak elde edilmiştir. Yapı geçerlilik değerlendirmesinde, Kaiser-Meyer-Olkin testi sonucu 0,889 olarak elde edilmiş ve Bartlett testi sonucu $p=0,000<0,05$ tir. Faktör analizi sonucunda ölçeğin üç faktörlü yapısının doğrulandığı görülmüş, açıklanan toplam varyans değeri %59,39 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test analizlerinde Spearman Rho katsayısından yararlanılmış ve maddelerin korelasyon katsayılarının 0,353 ile 0,813 arasında değiştiği saptanmıştır. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Cronbach Alfa değeri 0,912 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkiye için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otonomi, Profesyonellik, Hemşirelik, Geçerlilik ve Güvenirlik, Ölçek

Turkish Reliability And Validity of the Attitude Scale Towards Professional Autonomy For Nurses

ABSTRACT

Purpose: The aim of the study is to bring the "Attitude Scale Towards Professional Autonomy for Nurses" developed by Asakura and colleagues in Japan in 2016 into the national nursing literature.

Methods: The study was conducted methodologically. The universe of the study consists of a total of 467 nurses working in the clinical and intensive care units of a university hospital in the province of Izmir. The study sample was aimed to reach 180 nurses, which is 10 times the number of items based on the scale item number, but 205 nurses were formed considering possible losses. The nurses to be sampled were determined by the stratified sampling method in proportion to the total number of nurses working in clinical and intensive care units. In the validity and reliability stage of the scale, factor analysis was used to evaluate language validity, content validity, and construct validity. However, test-retest reliability analyzes were used. The internal consistency of the scale was evaluated with Cronbach's alpha coefficients for each dimension.

Results: In this study, the scope validity index values of the scale were obtained as 0.80 and above. In the construct validity evaluation, the result of the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test was obtained as 0.889 and the Bartlett's test result was $p=0.000<0.05$. As a result of factor analysis, the three-factor structure of the scale was confirmed to be confirmed, and the total variance value announced was found to be 59.39%. In the test-retest reliability analysis, the Spearman's Rho coefficient was used and the correlation coefficients of the items were found to vary between 0.353 and 0.813. Cronbach's Alpha value of Attitude Scale towards Professional Autonomy for Nurses was found to be 0.912.

Conclusions: As a result of the analyzes; the Attitude Scale towards Professional Autonomy for Nurses was found to be a valid and reliable scale for Turkey.

Keywords: Autonomy, Professionalism, Nursing, Reliability and Validity, Scale

İletişim: Simge Şimşek

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, İzmir, Türkiye

Tel: -

E-Posta: simgesimsek93@gmail.com

Gönderilme Tarihi : 24 Aralık 2019

Revizyon Tarihi : 20 Mart 2020

Kabul Tarihi : 07 Nisan 2020

Hemşirelik, geçmişten günümüze birçok alanda yaşadığı değişimlerle kendini yenileme süreci aktif olan birey, aile ve toplumun sağlığını koruma, geliştirme ve hastalık halinin iyileştirilmesini hedefleyen uygulamalı bir sağlık disiplindir (1,2). Bu anlamda hemşirelerin görev, yetki ve sorumluluklarının bilincinde olarak mesleklerini icra etmeleri hemşireliğin profesyonelleşmesinde büyük önem arz etmektedir (3).

Profesyonelleşme adına hemşirelik rollerinin değişim göstermesi ile birlikte eğitim, danışmanlık, problem çözme, krize müdahale, liderlik, sağlığı geliştirme, koruyuculuk gibi hemşireliğe özgü roller öne çıkmaktadır. Tüm bunlarla birlikte hemşireliğe özgü uygulamalarda oldukça kıymetli olan bireye saygı ve önem, holistik bakım, otonomi, altuzizm, sosyal adalet kavramları hem mesleğin profesyonel değerleri arasında yer almakta hem de bu kavramların değeri gün geçtikçe artmaktadır. Hemşireliğe özgü profesyonel değerler, hemşirelik girişimleri için temel oluşturarak; hemşirelerin bakım ve tedavisinden sorumlu oldukları bireyler ve toplum ile iletişim ve etkileşiminin güçlenmesini sağlamaktadır (4,5).

Hemşirelik mesleğinin profesyonelleşme yolunda önceliği olan unsurlar arasında yer alan otonomi önemli bir yere sahiptir (6). Otonomi kavramı, Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre "özerklik" anlamına gelmektedir (7). Temel olarak bireyin kendi kararlarını verebilmesi, yönetebilmesi, bağımsız olması, bireysel hakları üzerinde bağımsız karar verebilmesi ve koruyabilmesi kavramlarını da içermektedir (8,9). Otonomi bir mesleğin profesyonel statüye ulaşmasında temel taşlardan biridir. Bir mesleğin temel taşı olduğundan hemşireliğin güçlenmesi için klinik özerkliğin olması gerekmektedir. Hemşirelikte otonomi, "hastanın ihtiyaçlarına ve hareket özgürlüğüne karar vermek için işlerini yapma hakkına ve sorumluluğuna sahip olma" olarak tanımlanmaktadır (6). Hemşirelerin çalışma ortamlarında kendilerinin kontrolü ve kendilerini düzenlemeleri olarak da tanımlanan otonomi hemşirelikte alınan kararlardaki bağımsızlığı ifade etmektedir (10).

Hemşirelerin bağımsız bir meslek grubu olarak yer alabilmesi için bakım ve tedavisinden yükümlü olduğu bireylerle daha nitelikli ve bütüncül bakım vermeleri gerekmektedir. Bu da meslek üyelerinin mesleki otonomilerinin varlığı ve bunu kullanabilmeleri ile mümkündür (8,9). Dikmen ve arkadaşlarının (2016) belirttiğine göre Beck; otonomik özelliği yüksek bireyleri, kendi etkinlikleri hakkında karar verebilen, yönetim becerisi olan, çevresi ile etkileşiminde amaçlarına ulaşmak için kontrol duygusunu geliştiren ve

bu durumlar sonucunda mutluluk duygusunu deneyimleyebilen kişiler olarak tanımlamıştır (8). Başka bir çalışmada hemşirelerin hemşirelik hizmetlerini bağımsız olarak gerçekleştirebilmeleri, iş tatmininde önemli olduğu vurgulanmıştır (6). Bu verilere göre hemşirelerin otonomilerinin göz ardı edilmesi hem bakım kalitesini hem de mesleki doyumunu olumsuz yönde etkileyecektir.

Günümüzde hemşirelik bakım hizmetleri hastalara güvenli, kaliteli bakım sunumuyla istenmeyen sonuçları azaltmaya yönelik hareket etmek zorundadır. Hemşireler, kaliteli bakım sağlama konusunda yeterlilik düzeylerinin anlaşılması ve bu konu hakkında sürekliliğin sağlanmasında zorluk yaşamaktadırlar. Bu noktada hemşirelerin yetkinlik kazanması ve hemşirelik uygulamalarındaki yetkinlik seviyesinin gözden geçirilmesi hemşirelik bakımının güvenli ve kaliteli sunumunu etkileyecektir. Hastalara uygulanan hemşirelik bakımı ve tedavi girişimlerinde otonomisi yüksek olan hemşirelerin daha etkin ve aktif olması ile birlikte hasta sonuçlarında olumlu gelişmeler görülmesi ve otonomi yokluğunda hasta gereksinimlerine doğrudan yanıt verilememesi göz önüne alındığında hemşirelik mesleğinde otonominin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak; Türkçe literatürde hemşireler için otonomiye yönelik tutumun değerlendirilmesinde bir ölçüm aracının bulunmaması sebebiyle bu çalışmada Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin ulusal literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Çalışma, Asakura ve arkadaşları tarafından 2016 yılında Japonya'da geliştirilen "Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği" nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla metodolojik olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evren ve örneklemi

Çalışmanın evrenini, İzmir ilinde bir üniversite hastanesinin hasta yatışı yapılarak tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütüldüğü klinik ve yoğun bakım birimlerinde en az altı aydır çalışan hemşireler oluşturmuştur (N=467). Altı aydan daha az çalışan hemşirelerin sağlık kurumuna adaptasyonlarının gelişmemesi; acil birim, ameliyathaneler ve poliklinik hizmetlerinde de hasta bakım hizmetlerinin uzun süre devam etmemesi ve hasta sirkülasyonunun hızlı olması sebebiyle bu hemşireler çalışma dışında tutulmuştur.

Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği 18 maddeden oluşmaktadır. Bir ölçeğin başka bir

kültüre uyarlanması çalışmada örneklem büyüklüğü için ölçekte yer alan her maddeye yaklaşık 5-10 kişi olması gerekmektedir (11). Bu çalışma için örnek büyüklüğünün en az 90-180 kişi arasında olması beklenmektedir. Çalışmanın örnekleminin belirlenmesinde, ölçek madde sayısının 5-10 katı kadar hemşireye ulaşılması hedeflenmiş ancak olası kayıplar göz önünde bulundurularak altı ay üzerinde ve yukarıda belirtilen birimlerde çalışan; çalışmaya katılmaya gönüllü 43 farklı birimden 205 hemşireye ulaşılmıştır. Örnekleme alınacak hemşireler, klinik ve yoğun bakım ünitelerinde çalışan toplam hemşire sayılarına orantılı olacak şekilde tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Veri toplama araçları

Veri toplamada, araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile Asakura ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu: Bu form çalışmaya katılan hemşirelerin; yaş, cinsiyet, medeni durum, çalışılan klinik, hemşirelik mesleğindeki klinik deneyim yılı ve mezun olunan okul derecesi olmak üzere 6 sorudan oluşmaktadır.

Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği: Asakura, Satoh ve Watanabe tarafından 2016 yılında Japonya'da geliştirilmiştir. Bu ölçek profesyonel otonominin bilişsel yönlerine odaklanmıştır. Ölçek "iş ile ilgili bağımsızlık", "otonom klinik kararlar" ve "çalışma koşulları üzerindeki kontrol" olmak üzere üç alt boyuttan ve 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 1'den (Kesinlikle katılmıyorum) 5'e (Kesinlikle katılıyorum) kadar sıralanmış 5'li likert sistemi kullanılarak puanlanmıştır. "Kesinlikle katılıyorum" hemşireler için profesyonel otonomiye yönelik en özgür tavrı belirtirken "kesinlikle katılmıyorum" en tutucu tavrı göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan 90'dır. Düşük puan otonominin düşük, yüksek puan yüksek olduğunu ifade etmektedir. Orjinal ölçeğin cronbach alfa katsayısı:0,85'tir (12).

Uygulama

Çalışmanın verileri, etik kurul onayı ve araştırmanın yapılacağı kurumdan yazılı izinler alındıktan sonra Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe formuyla gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılmayı kabul eden hemşireler ile görüşülmesi sonucunda elden dağıtılarak, bir hafta sonrasında geri toplanmıştır. Bir Veri Toplama Formu'nun (kişisel bilgiler

ile birlikte ölçek maddeleri) doldurulma süresi yaklaşık on dakika sürmüştür.

1.Dil Uyarlaması

Ölçeğin dil uyarlamasında grup çevirisi ve geri çeviri tekniği kullanılmıştır. Grup çeviri tekniğinde anadili Türkçe olan ve İngilizce bilen, alanında uzman beş kişi ölçek maddelerini İngilizceden Türkçeye çevirmiştir. Sonrasında araştırmacılar ve dilbilimci bir uzman ile birlikte çeviriler değerlendirilerek ölçek maddeleri ile ilgili netlik sağlanmıştır. Ölçeğin geri çevirisi ise hem Türkçeyi bilen hem de İngilizceyi ana dili gibi konuşan bir uzman çevirmene yaptırılmıştır. Bu çeviri sonrasında ölçeğin orijinali ile kontrolü sağlanmıştır. Son olarak ölçeğin İngilizce çevirisi tekrar beş uzman tarafından Türkçeye çevirtilmiştir.

2.Geçerlilik Çalışması

Ölçeğin dil uyarlamasını takiben kapsam geçerliliği yapılmıştır. Ölçeğin her bir maddesine ait kapsam geçerlilik indeksi (M-KGI) hesaplanmış olup tüm ölçeğe ait kapsam geçerlilik indeksi (Ö-KGI) belirlenmiştir. Bunun için hemşirelikte otonomi ile ilgili yayınları olan, alanında uzman 10 kişiden görüş alınmıştır.

Ölçeğin geçerlilik analizleri ele alındığında çalışmanın uygulandığı örneklemden bağımsız olarak ölçeğin son hali ile 20 kişilik hemşire grubuna pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulama sonucunda ölçekte anlaşılmayan herhangi bir madde olmadığı, maddelerin anlamsal olarak bir bütün içerisinde olduğu şeklinde olumlu sonuca varılmış ve bu 20 hemşirenin verileri çalışma kapsamına alınmamıştır.

3.Güvenirlilik Çalışması

Çalışmanın güvenirlik aşamasında maddelerin analizi, iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği ilk uygulaması 205 hemşireye yapılmıştır. Ölçeğin zamana göre tutarlılığını /değişmezliğini değerlendirmek için tekrar test uygulaması üç hafta sonra 34 hemşireye tekrar uygulanmıştır.

İstatistiksel Değerlendirme

Veriler IBM SPSS 21,0 paket programında girilmiş ve LISREL v. 8,72 istatistik programından yararlanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışması aşamasında yapı geçerliliği için "Faktör Analizi" yöntemleri kullanılmıştır. "Açıklayıcı Faktör Analizi" ile ölçek maddelerinin kaç alt boyutta toplanacağı tespit edilirken bu kuramsal yapının doğrulanıp doğrulanamayacağı "Doğrulayıcı Faktör Analizi" ile test edilmiştir.

Veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesinde Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği testi ve Bartlett Küresellik testinden faydalanılmıştır. Güvenirlik çalışması aşamasında Ölçeğin iç tutarlılığı her boyut için Cronbach alfa katsayıları ile değerlendirilmiştir. Test-tekrar test yöntemi ile hemşirelerin iki ayrı zamanda ölçek maddelerine vermiş oldukları yanıtlardaki tutarlılık değerlendirilmiştir. Test-tekrar test analizlerinin değerlendirilmesinde ise ölçekteki her bir madde için Spearman Rho katsayısından yararlanılmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin kullanımı ve Türkçeye uyarlanması için 29.03.2018 tarihinde araştırmacı Kyoko Asakura'dan e-mail yolu ile izin alınmıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için bir Üniversitenin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınarak, araştırmanın gerçekleştirileceği kurum ve İzmir İl Sağlık Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Çalışmaya katılım sağlayacak hemşirelere çalışmanın amacı ve yapması gerekenler anlatılarak sözel onamları alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 33.33 ± 7.60 (en düşük 20, en yüksek 52 yaş), %91.2'si kadın, %57.1'i evli, %54.6'sı lisans mezunu olup %70.2'si serviste, %29.8'i yoğun bakım biriminde çalışmaktadır. Hemşirelerin klinik deneyimi altı ay ile 32 yıl arasında değişmekte olup ortalama çalışma süresi 11.64 ± 8.14 yıldır.

Ölçeğin Geçerlilik Değerlendirmesi

Ölçeğin Dil Geçerliliği: Ölçeğin dil geçerliliği sonuçları ele alındığında, geri çevirisi yapılan ölçek ile orijinal ölçeğin eşdeğer olduğu ve bu çeviriden sonra Türkçeye tekrar çevrilen ölçeğin ilk Türkçe çevirisi ile ikinci çevirisi arasında uyum görülmüştür.

Ölçeğin Kapsam Geçerliliği: Ölçek ve maddelerinin kapsam geçerlilik indeks değerleri 0.80 ve üstü olarak elde edilmiş ve ölçeğin orijinal haline uyumlu olarak herhangi bir madde çıkarılmamıştır.

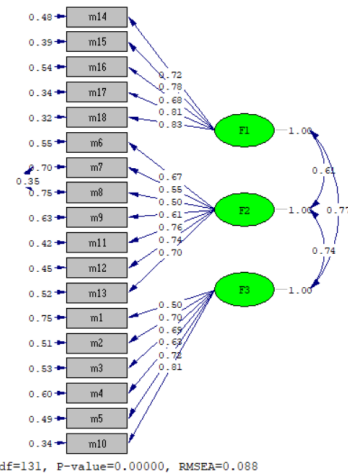
Ölçeğin Yapı Geçerliliği: Ölçek için Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçları şu şekildedir; KMO testi sonucu 0,889 olarak elde edilmiştir. Diğer taraftan Bartlett testi sonucu $p=0,000$ 'dır. Ölçeğe uygulanan faktör analizi sonucunda üç faktör elde edilmiş ve açıklanan toplam varyans değeri %59,39 bulunmuştur.

Ölçekte yer alan ve üç faktörle açıklanan 18 maddenin dönüştürülmüş faktör yük değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Faktör Yük Değerleri

Maddeler		Faktör Yük Değerleri
Madde 17	Faktör 1	0,780
Madde 18		0,739
Madde 15		0,684
Madde 16		0,643
Madde 14		0,623
Madde 12	Faktör 2	0,720
Madde 11		0,652
Madde 7		0,601
Madde 6		0,591
Madde 8		0,567
Madde 13	Faktör 3	0,566
Madde 9		0,487
Madde 3		0,727
Madde 2		0,691
Madde 5		0,540
Madde 10	Faktör 3	0,505
Madde 4		0,499
Madde 1		0,422

Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları: Ölçek için doğrulayıcı faktör analizi sonucu elde edilen path diyagramı Şekil 1'de verilmiştir. Şekilde ölçek alt boyutlarının ve faktörlerinin birbirleri arasındaki ilişkileri gösterilmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 7. ve 8. maddelerin hataları arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Bu ilişkinin tanımlanması sonucunda uyum iyiliği indekslerinde iyileşmeler olduğu gözlenmiştir.

Chi-Square=336.60, df=131, P-value=0.00000, RMSEA=0.088

Şekil 1. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği Maddelerine İlişkin Path Diyagramı

Tablo 2. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği Doğrulamaya Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksi	Kabul edilebilir uyum kriterleri	Uyum iyiliği sonuçları	
Kikare/sd	2<Ki-kare/sd<5	336,60/131=2,57	Kabul edilir uyum
RMSEA	0,05<RMSEA<0,09	0,088	Kabul edilir uyum
SRMR	SRMR<0,08	0,069	Kabul edilir uyum
CFI	0,90<CFI<0,99	0,95	Kabul edilir uyum

Tablo 3. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği Test-Tekrar Test Spearman Rho Madde Korelasyon Değerleri

Ölçek Maddeleri	Spearman Rho Korelasyon Katsayısı	p
1. Hekimlerden farklı bir görüşüm olduğunda onlara bunu söylemek isterim.	0,592	0,000
2. Hemşirelerin bir hekime bağımlı olmadan kararlarını vermek istediklerini düşünürüm.	0,740	0,000
3. Hemşirelerin, hastaya hangi profesyonelin bakım vermesi gerektiğine karar vermek isteyebileceğini düşünürüm.	0,757	0,000
4. Hemşirelik mesleğini kendi kararlarım doğrultusunda uygulamak isterim.	0,619	0,000
5. Bir hemşire olarak kendi yargıma göre hastalara nasıl bakım vereceğime karar vermek isterim.	0,765	0,000
6. Kendi vardiyama kendim karar vermek isterim.	0,469	0,005
7. Hemşirelerin kendi çalışma kıyafetlerini seçmek istediklerini düşünürüm.	0,813	0,000
8. Hemşirelerin, işlerini yapmalarına engel olmadığı sürece saçlarını istedikleri tarzda kullanmak istediklerini düşünürüm.	0,659	0,000
9. Hemşirelerin görevlerini, kendileri düzenlemek istediklerini düşünürüm.	0,661	0,000
10. Hastanın durumunu göz önünde bulundurarak görevlerimi bağımsız bir şekilde nasıl yerine getirebileceğime karar vermek isterim.	0,669	0,000
11. İzin alacağım bir günün kararını kendim vermek isterim.	0,353	0,040
12. Ne zaman gece nöbeti tutacağıma kendim karar vermek isterim.	0,630	0,000
13. Tercih ettiğim görev alanında çalışmayı isterim.ss	0,454	0,007
14. Hemşirelerin kendi uygulamalarını yapmalarına izin verilmesi gerektiğini düşünürüm.	0,477	0,004
15. Hemşirelerin hekim gözetimi olmadan hemşirelik uygulamalarını yapmak istediklerini düşünürüm.	0,706	0,000
16. Hemşirelerin bir sağlık kurumunun yöneticisi olmak istediklerini düşünürüm.	0,781	0,000
17. Hemşirelerin toplumda bağımsız olarak çalışmak istediklerini düşünürüm.	0,606	0,000
18. Hemşirelerin birinci basamak hemşirelik hizmetlerini bağımsız olarak yönetmek istediklerini düşünürüm.	0,703	0,000

Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'ne ilişkin doğrulamaya faktör analizi uyum iyiliği değerleri Tablo 2'de sunulmuştur. Bu sonuçlara göre oluşturulan modelin uyum iyiliği kriterlerini sağladığı görülmüştür.

Ölçeğin Güvenirlik Değerlendirmesi

Test-tekrar test yöntemi analizleri Tablo 3'de verilmiştir. Bu tabloda ölçeğe ait her bir maddenin Spearman Rho katsayıları sunulmuş ve bu katsayıların 0.353 ile 0.813 arasında değiştiği görülmektedir. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'ne ait korelasyon katsayısı ise 0,829 olarak saptanmıştır.

Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin alt boyutları ele alındığında; Faktör 1 (iş ile ilgili bağımsızlık) Cronbach alpha değeri: 0.871; Faktör 2 (çalışma koşulları üzerindeki kontrol): 0,828; Faktör 3 (otonom klinik kararlar):0,835'tir. Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği Cronbach Alpha değeri 0,912'dir. (Tablo 4).

Tablo 4. Ölçek ve Alt Boyutlarının Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Ölçek ve Ölçeğin Alt Boyutları	Cronbach Alpha Katsayısı	Madde İçerikleri	n
İş ile İlgili Bağımsızlık (Faktör 1)	0,871	- Madde 14 - Madde 15 - Madde 16 - Madde 17 - Madde 18	205
Çalışma Koşulları Üzerindeki Kontrol (Faktör2)	0,828	- Madde 6 - Madde 7 - Madde 8 - Madde 9 - Madde 11 - Madde 12 - Madde 13	205
Otonom Klinik Kararlar (Faktör3)	0,835	- Madde 1 - Madde 2 - Madde 3 - Madde 4 - Madde 5 - Madde 10	205
"Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği"	0,912	Tüm Ölçek Maddeleri	205

TARTIŞMA

Bir araştırmanın bilimsel yönünün güç kazanması için öncelikle ölçüm aracının geçerli ve güvenilir olduğunun bilinmesi gereklidir (13). Bu çalışmada Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe geçerlilik ve güvenirliliği araştırılmıştır.

Geçerlilik, bir kavramın nicel bir çalışmada doğru bir şekilde ölçülme derecesi olarak tanımlanır. Aynı zamanda ölçüm aracının ne kadar doğru ve tutarlı ölçüm yaptığı ile ilgilidir (14,15). Bu çalışmada; kapsam geçerliliği, dil geçerliliği ve yapı geçerliliği ele alınmıştır.

Ölçeğin dil geçerliliği çeviri, geri çeviri yöntemi ile sağlandıktan sonra kapsam geçerliliği için 10 uzmana gönderilmiştir. Kapsam geçerlilik indeksi ile uzmanlara gönderilmiş olan ölçeğin her maddesinin gerekli olup olmadığı uzmanlar tarafından belirlenmiş olmaktadır. Bu şekilde ölçme aracının ölçmek istediği kapsamın tam olarak yansıtılması amaçlanmıştır.

Uzman sayısının 10 olması sebebiyle "Madde ve Ölçek Kapsam Geçerlilik İndeksi" nin 0.80 ve üstü olması beklenmektedir (16,17). Ölçeğin ve ölçekteki maddelerin kapsam geçerlilik indeksi değerleri hesaplanmış, elde edilen sonuçlar ile ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için ise Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi yöntemleri kullanılmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi ile ölçeğin üç faktörlü yapısı elde edilmiş ve bu kuramsal boyut Doğrulayıcı Faktör Analizi yöntemi ile netleştirilmiştir.

Verilerin faktör analizleri için uygunluğu ele alındığında ise KMO testi ölçümünün 0,50 ve üstü değerini, Bartlett küresellik testi ise istatistiksel açıdan anlamlılığı ifade etmelidir (18). Bu ölçeğin KMO testi sonucu $0,889 > 0,50$ olduğundan örneklem büyüklüğü faktör analizi için yeterlidir. Bununla birlikte Bartlett testi sonucu $p < 0,05$ 'tir. Elde edilen bulgulardan değişkenler arasında ilişki olduğu ve faktör analizi yapılmasının uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Tüm bunlardan yola çıkarak hemşirelerden elde edilen veriler ile teorik yapının uyumlu olduğu söylenmektedir.

Güvenirlik, bir ölçme aracının hatalardan arınmış şekilde kararlı sonuçları verebilmesi ve birbirinden ayrı ölçümler arasındaki tutarlılığıdır (17,18). Güvenirliğin yüksek olabilmesi için örnekleme uygulanan test sonucunda alınan puanların, test her uygulandığında alınan puanlar ile benzer nitelikte olması gerekmektedir. Test uygulanırken şartlar aynı olmasına karşın farklı puanlar elde ediliyorsa testin güvenilirliği düşüktür (19). Bu da madde-toplam puan korelasyonları ile değerlendirilmektedir. Madde toplam puan korelasyon katsayısının ise pozitif olması ve 0,30 değerinden büyük olması beklenmektedir (11). Bu çalışmada da her bir maddeye ait Spearman Rho katsayısı değerinin 0,30'dan yüksek olduğu belirlenmiştir. Likert tipi verilerde güvenilirliğin belirlenmesinde Cronbach alfa

katsayısının kullanılmasının uygun olduğu vurgulanmaktadır (20). Cronbach alfa katsayısının 0,70 ve üstü bulunması ölçeğin güvenilirliğinin iyi olduğunu; 0,80 üzerinde olması ise güvenirliliğin çok güçlü olduğunu göstermektedir (21,22,23). Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeğinin cronbach alfa katsayı değeri 0.912 olarak bulunması ile ölçeğin güvenilirliğinin güçlü olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada Hemşireler için Profesyonel Otonomiye Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe geçerlilik ve güvenirliliği ölçülmüş ve Türkiye açısından geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin farklı örneklemelerde güvenirliliği tekrar sınılandıktan sonra kullanılması önerilir.

KAYNAKLAR

1. Göriş S, Kılıç Z, Ceyhan Ö, Şentürk A. Hemşirelerin Profesyonel Değerleri ve Etkileyen Faktörler, Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2014; 5: 137-142.
2. Eşer İ, Orkun N, Çetin P. Hemşirelik İmajı Ve 1950'li Yıllarda Bir Seri İlan, Deuhfed 2017; 10: 275-278.
3. Kızıl E, İncazlı S, Erken S ve ark. Hemşirelerin Görevlerini Bilme, Benimseme Ve Yerine Getirme Durumları: İzmir Örneği, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2015;12:215-223.
4. Thompson M, Professional Autonomy Of Occupational Health Nurses in The United States Faaohn Workplace Health & Safety 2012 ; 60: 159-165.
5. Öner Altıok H, Üstün B. Profesyonellik: Kavram Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2014; 7: 151-155.
6. Aghamohammad D, Dadkhah B, Aghamohamma, M. Nurse-Physican Collaboraton And The Professional Autonomy Of Intensive Care Units Nurses, Indian J Crit Care Med. 2019;23:178-181.
7. Türk Dil Kurumu http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&rama=gts&guid=tdk (Erişim Tarihi: 01.12.18).
8. Dikmen Y, Kara Yılmaz D, Yıldırım Usta D. Hemşirelerin Otonomi Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi. 2016; 8: 72-84.
9. Sönmez B, Eşkin Bacaksız F, Yıldırım A. Otonomiyle İlişkili Davranışları Ölçen Dempster Uygulama Davranışı Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2016; 24: 80-89.
10. Saraçoğlu, E. (2010). Hemşirelerin Mesleki Otonomi Ve Profesyonel Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
11. Can Gürkan Ö, Ekşi Güloğlu Z. Gebelik Semptom Envanteri'nin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması ACU Sağlık Bil Dergisi 2018
12. Asakura K, Satoh M, Watanabe I. The Development of the Attitude Toward Professional Autonomy Scale for Nurses in Japan, Psychological Reports SAGE Journals. 2016;0(0) 1-22.
13. Orak N, Alpar Ş. Hemşirelerin Profesyonel Değerleri Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2012;2:522-531.
14. Heale R, Twycross A. Validity And Reliability in Quantitative Studies, Evidence Based Nursing. 2015;18:66-67.
15. Yılmaz A, Yıldırım A. Hemşire İş Doyum Ölçeği'nin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirliği, Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi 2016;3:158-168.

16. Ceylan S, Bolışık B. Yenidoğan Bebeklerde ALPS-Neo Ağrı Ve Stres Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirliği, Pamukkale Tıp Dergisi. 2017;10:45-52.
17. Eroğlu N, Sabuncu N. Diyabet Öz Yönetim Skalası'nın (DÖYS) Türk Toplumuna Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Hemşirelik Bilimi Dergisi 2018;1:01-06.
18. Üstün Ç, Akın E, Uzelli Yılmaz D. Hemşirelikte Etik Eğitiminin Etkinliğini Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik Güvenirlik Çalışması. NOBEL MEDIC40 2017;14:31-36.
19. Teke, C. (2017). Pozitif Mental Sağlık Ölçeği'nin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirliği. Yüksek Lisans Tezi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
20. Altuntaş, S., Baykal, Ü. Örgütsel Vatandaşlık Düzeyi Ölçeğinin Hemşirelikte Geçerlik-Güvenirliği. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2010; 13(3): 7-16.
21. Espinoza Vegenas M, Sanhueza-Alvarado O, Ramírez-Elizondo N, Sáez-Carrillo, K.A Validation Of The Construct And Reliability Of An Emotional Intelligence Scale Applied To Nursing Students. Rev. Latino-Am. Enfermagem. 2015;23:139-47.
22. Kılıç S. Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı, Journal of Mood Disorders (JMOOD) 2016;6:47-48.
23. İnal H, Yılmaz Koğar E, Demirdüzen E, Gelbal S. Cronbach's Coefficient Alpha: A Meta-Analysis Study, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2017;32:18-32.